

BA108 Starší dějiny baltického prostoru v evropském kontextu

Halina Beresnevičiūtė-Nosálová, Ph. D

Sylabus

Cílem tohoto kursu je seznámit studenty s tendencemi historického vývoje ve východním Pobaltí v době Evropského středověku. V kurz projednává otázky etnogenezi pobaltských národů, vznik státních útvarů a formování stavovské společnosti ve (převážně východním) baltickém prostoru. Studenti se také seznamují s několika historických pramenů baltického středověku.

Kurs nahlíží na širší kontext evropského středověku, neboť celoevropský střet mezi císařem a papežem, mezi latinskou a řeckou a pak mezi protestantskou a katolickou Evropou měli svoje specifické následky pro historický vývoj východního Pobaltí. Zvláštní pozornost je věnována institucím a ideologií křesťanského státu, šlechtického a měšťanského stavu a rytířského řádu v té době a místě, odkud byli tyto instituce „exportované“ do východního Pobaltí.

Hodnocení: 1. Možnost: Referát na zadané téma podle doporučené historické literatury anebo historického pramene, a jeho prezentace v semináři: (Maximálně 5 bodů) Závěrečná zkouška: písemná odpověď na zadané 1 téma z 3 (Maximálně 5 bodů). Aktivita v seminární diskusi (maximálně 5 bodu). **2. Možnost:** Závěrečná zkouška: písemná odpověď na 3 zadané témata (Maximálně 10 bodů). Aktivita v seminární diskusi (maximálně 5 bodu).

Minimalni počet bodu: 12.

Rozvrh a témata

22.02. Úvod

01.03.

- 1) Baltové a (Ugro)Finové mimo křesťanskou Evropu (do X. století). Nejstarší zmínky v historických pramenech evropského středověku.

Povinná četba: Luboš Švec, Vladimír Macura, Pavel Štol, *Dějiny Pobaltských zemí*. Nakladatelství Lidové Noviny, Praha, 1996: S. 7-23.

Referát 1: Mati Laur, Tonis Lukas etc. *History of Estonia*. Talinn, 1997. P.9-27.

08.03.

- 2) Severní Evropa IX. až XI. století: vikingská expanse.
- 3) Křesťanská Evropa X.- XIII. století: Evropa řecká a latinská. Svátá říše římská a Německé království. Království dánské a arcibiskupství hambursko-brémské. Křížové výpravy a rytířské řády. Hansa.

Povinná četba: Eino Juttikala, Kauko Pirinen, *Dějiny Finska*. Nakladatelství Lidové Noviny, Praha, 2001.S.16-23

Referát 1: David Kirby, Merja-Liisa Hinkkanen. *The Baltic and the North Seas*. London and New York: Routledge, 2001. P. 103-119.

Referát 2: Mati Laur, Tonis Lukas etc. *History of Estonia*. Talinn,1997. P.28-37.

15.03.

- 4) Střední Evropa X. a XIII. století: počátky českého, polského a uherského státu.

Povinná četba: Norman Davis. *Polsko: Dějiny národa ve střední Evropě*. Praha, Prostor 2003. S.262-299.

Referát 1: Mise Sv. Vojtěcha podle knihy Františka Dvorníka *Zrod střední a východní Evropy : mezi Byzancí a Římem*. Praha, 1999.

Referát 2: Jerzy Kłoczowski (ed.) *Historia Europy Środkowo-Wschodniej*. T.1. Lublin, 2000. 35-66.

Referát 3: *Počátky polského státu a jeho styky s Balty dle kroniky Galla Anonyma Kronika a činy polských knížat a vládců*. Praha, Argo 2009.

22.03.

- 5) Východní Pobaltí (od Prus po Finsko) v X. až XIII. století: pronikání křesťanství.
- 6) Řádová území v Prusích a v Livonsku.

Povinná četba: Luboš Švec, Vladimír Macura, Pavel Štol, *Dějiny Pobaltských zemí*. Nakladatelství Lidové Noviny, Praha, 1996. S.23-48. Eino Juttikala, Kauko Pirinen, *Dějiny Finska*. Nakladatelství Lidové Noviny, Praha, 2001.S. 24-49.

Referát 1:Obraz pohanské kultury baltických národů podle německého překladu Livonské kroniky Jindřicha Lotyše (Henricus de Lettis).

Referát 2. Vznik a ideologie Livonského řádu Mečovců podle německého překladu Livonské kroniky Jindřicha Lotyše (Henricus de Lettis).

Referát 3: Mati Laur, Tonis Lukas etc. *History of Estonia*. Talinn, 1997. P. 55-70.

29.03.

- 7) Vznik a expanse litevského státu.
- 8) Velké politické projekty XIV. století. Karel IV, Kazimír Veliký, Algirdas a Kęstutis.

Povinná četba: Halina Beresnevičiūtė-Nosálová Litva. Praha, Libri 2006. 28-54.

Referát 1: Steven C. Rowell *Lithuania Ascending. A Pagan Empire within East-Central Europe 1295-1345*. Cambridge, 1994. P. 289-304.

Referát 2: Obraz pohanské kultury Prusů v Německém překladu Kroniky Pruské Zemí Petra Dusburgského.

Referát 3: Jerzy Kłoczowski (ed.) *Historia Europy Środkowo-Wschodniej*. T.1. Lublin, 2000. 110-116.

05.04.

- 9) Krevská a Kalmarská unie.

Povinná četba: Halina Beresnevičiūtė-Nosálová Litva. Praha, Libri 2006. 55-61. Eino Juttikala, Kauko Pirinen, *Dějiny Finska*. Nakladatelství Lidové Noviny, Praha, 2001.S.50-53.

Referát 1: Jan Stejskal, *Podivuhodný příběh Jana Jeronýma*. S. 11-25.

Referát 2: Jerzy Kłoczowski (ed.) *Historia Europy Środkowo-Wschodniej*. T.1. Lublin, 2000. 116-121.

Referát 3: Stephen Turnbull *Grunwald/Tannenberg 1410*. Praha 2008.

12.04.

- 10) Vývoj stavovské společnosti v litevském velkoknížectví po přijetí katolické víry.
- 11) Ekonomický vývoj Baltického prostoru ve středověku.

Povinná četba: Halina Beresnevičiūtė-Nosálová Litva. Praha, Libri 2006. 61-69, 71-73.

Referát 1: Jerzy Kłoczowski (ed.) *Historia Europy Środkowo-Wschodniej*. T.1. Lublin, 2000. 66-76.

Referát 2: Jerzy Kłoczowski (ed.) *Historia Europy Środkowo-Wschodniej*. T.1. Lublin, 2000. 127-138.

Referát 3: Zigmantas Kiaupa, *The history of Lithuania*. Vilnius, 2002. P. 62-95 (v 2. vydání 46-76.)

19.04.

- 12) Vzestup Moskvy. Florentská unie a pád Cařihradu. Politická situace v střední východní Evropě 15-16. st.

Povinná četba: Halina Beresnevičiūtė-Nosálová Litva. Praha, Libri 2006. 69-71, 74-77. Eino Juttikala, Kauko Pirinen, *Dějiny Finska*. Nakladatelství Lidové Noviny, Praha, 2001.S. 53-65.

Referát: Jerzy Kłoczowski (ed.) *Historia Europy Środkowo-Wschodniej*. T.1. Lublin, 2000. 123-126.

26.04.

13) Náboženská, sociální a politická diference společnosti v Litevském Velkoknížectví v 16. století. Konflikty a kompromisy. Brestská a Lublinská unie. Písemnictví Litevského velkoknížectví.

Povinná četba: Halina Beresnevičiūtė-Nosálová Litva. Praha, Libri 2006. 77-85, Luboš Švec, Vladimír Macura, Pavel Štol, *Dějiny Pobaltských zemí*. Nakladatelství Lidové Noviny, Praha, 1996.S. 67-76.

Referát 1: Zigmantas Kiaupa *The history of Lithuania*. Vilnius, 2002. P. 96-108 (v 2. vydání 124-151)

Referát 2: Jerzy Kłoczowski (ed.) *Historia Europy Środkowo-Wschodniej*. T.1. Lublin, 2000. 169-182.

Referát 3: Politická polemika v předvečer Lublinské unie v první *Rozmowie polaka s litwinem* Augustini Rotundi. V: *Šešioliktojo amžiaus raštija*. Vilnius, Pradai, 2000. P.201-251

Referát 4: Politická polemika v předvečer Lublinské unie v druhé *Rozmowie polaka s litwinem* Augustini Rotundi. V: *Šešioliktojo amžiaus raštija*. Vilnius, Pradai, 2000. P. 251-275.

03.05.

14) Počátek a šíření reformaci církví v řádovém státě. Úpadek a sekularizace řádových území.

15) Reformace v Finsku.

Povinná četba: Halina Beresnevičiūtė-Nosálová Litva. Praha, Libri 2006. S. 74-79. Luboš Švec, Vladimír Macura, Pavel Štol, *Dějiny Pobaltských zemí*. Nakladatelství Lidové Noviny, Praha, 1996. S.77-84. Eino Juttikala, Kauko Pirinen, *Dějiny Finska*. Nakladatelství Lidové Noviny, Praha, 2001.S.65- 84.

Referát 1: Jerzy Kłoczowski (ed.) *Historia Europy Środkowo-Wschodniej*. T.1. Lublin, 2000. 159-169.

Referát 2: Jerzy Kłoczowski (ed.) *Historia Europy Środkowo-Wschodniej*. T.1. Lublin, 2000. 138-149.

Referát 3: Mati Laur, Tonis Lukas etc. *History of Estonia*. Tallinn, 1997. P. 75-95.

Referát 4: Hans –Joachim Schoeps, *Dějiny Pruska*. Praha: Garamond, 2003. S. 9-15. Miloš Řezník Pomocí mezi Polskem a Pruskem, Nakladatelství Karolinum, 2001, S. 22-44.